

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента
Олексюка Василя Петровича на дисертаційне дослідження
Єршова Миколи-Олега Володимировича на тему:
«Тенденції розвитку ІТ-освіти в незалежній Україні»,
поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
у галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні
науки, ОНП «Загальна педагогіка та історія педагогіки»

Актуальність заявленого дослідження відповідає сучасним запитам України щодо побудови сучасного інформаційного суспільства, в якому цифрові технології мають стати інструментом відновлення зруйнованої війною економіки, забезпечення добробуту й соціального розвитку країни, зміцнення демократичних засад її функціонування. Крім того, важливість окреслених у дисертації завдань підтверджується критичним станом вітчизняного ІТ-ринку щодо його забезпечення кваліфікованими кадрами. Актуальність дослідження деталізована також низкою чітко визначених у дисертації суперечностей.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, рекомендацій і висновків, що сформульовані у дисертації. Обґрунтованість результатів дослідження підтверджується глибоким вивченням теоретичних засад дослідження ІТ-освіти як історико-педагогічного феномена, розглядом його на різних наукових рівнях (загальнофілософському, загальнонауковому, конкретно-науковому). Мета й завдання дослідження узгоджені зі змістом основних функцій філософії освіти (світоглядною, системоутворювальною, оціночною, прогностичною, методологічною). Філософська сутність і природа феномена «ІТ-освіта» визначені через аналіз його подання у різних напрямках філософського знання (антології, логіки, аксіології, етики, методології, ідеології, культурології освіти) та у площині діалектичних законів і закономірностей. Обґрунтованість результатів визначається також дотриманням загальнотеоретичних принципів наукових досліджень (об'єктивності, сутнісного аналізу, єдності логічного (понятійного) та історичного (реального), історизму, системності, генетичного) та загальнонаукових підходів (системного, цілісного, структурного, комплексного, аксіологічного, міждисциплінарного, проблемно-хронологічного) і конкретно-наукових (історико-ретроспективного компаративно-історичного, проблемно-хронологічного). Праці дослідника, які подані у профілі системи Google Scholar засвідчують інтерес наукової спільноти до оприлюднених результатів.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться у дисертації.

Подане на захист дисертаційне дослідження Єршова Миколи-Олега на тему: «Тенденції розвитку ІТ-освіти в незалежній Україні» характеризується науковою новизною та практичною цінністю. У ньому вперше в історії педагогіки виявлено й охарактеризовано основні етапи й тенденції розвитку вітчизняної ІТ-освіти; виявлено її місце й роль на ринку світової ІТ-індустрії;

показані особливості змісту вітчизняної ІТ-освіти різних рівнів (загальна середня, професійна, фахова передвища, вища), видів (формальна, неформальна, інформальна); форм (інституційна, індивідуальна, дуальна), напрямів (масова, професійна, фахова). Отримані в ході виконання дослідження результати й висновки можуть використовуватися у дослідницькій діяльності здобувачів вищої освіти, у практичній діяльності педагогічних працівників та управлінській діяльності освітніх менеджерів різних рівнів.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Запропонована робота є логічно структурованим, самостійним, завершеним дослідженням. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (541 позиція) і додатків, які подані окремим томом (181 сторінка). Загальний обсяг дисертації – 261 сторінка, з них основного тексту – 191 сторінка.

У вступі чітко обґрунтовано актуальність обраної теми, зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами і темами, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, його методологічну основу, наукову новизну одержаних результатів та практичне значення роботи, вказано особистий внесок здобувача, відомості про апробацію результатів, публікації, структуру дисертації. Загалом структура дисертації відповідає поставленим завданням роботи.

У першому розділі «Теоретичні засади становлення і розвитку ІТ-освіти в Україні» здійснено обґрунтування поняттєвого апарату дослідження, уточнено зміст базових понять; охарактеризовано теоретичні засади дослідження ІТ-освіти України як історико-педагогічного феномена, показано важливість міждисциплінарного характеру його вивчення; виявлено основні тенденції розвитку історіографії досліджуваного феномена, проаналізовано досвід розвитку ІТ-освіти у зарубіжних країнах і визначено тенденції. Здобувачем обґрунтовано, що їх екстраполяція в освітню систему України сприятиме розвитку вітчизняної ІТ-освіти. Досліджено проблему вдосконалення ІТ-освіти в нормативно-правовому полі України. Виокремлено основні етапи розвитку правового забезпечення ІТ-освіти в Україні й охарактеризовано притаманні кожному з них тенденції.

У другому розділі «Проблеми підготовки ІТ-фахівців і членів цифрового суспільства в освітній практиці незалежної України» охарактеризовано формальний (Formal learning), неформальний (Non-formal learning) та інформальний (Informal learning) напрями вітчизняної ІТ-освіти. З'ясовано, що формальна ІТ-освіта змогла забезпечити високу якість підготовки ІТ-спеціалістів, затребуваних як вітчизняним, так і міжнародним ринками праці, але помітно втрачає свою роль провідного надавача освітніх послуг для ІТ-сфери, поступаючись неформальній та інформальній освіті. Показано, що найбільш нагальною є проблема відсутності тісних зв'язків між системою освіти та ІТ-сферою, що не сприяє професійній підготовці критичної маси ІТ-

фахівців, здатних не лише виконувати аутсорсингові функції, але й виготовляти самостійний програмний продукт. Виявлено й охарактеризовано проблеми, що стримують процес формування цифрової компетентності здобувачів освіти у закладах освіти різних рівнів. Досліджено проблему кадрового дефіциту вітчизняної ІТ-галузі та визначено основні шляхи її усунення.

У третьому розділі «Прогностичне обґрунтування перспектив розвитку ІТ-освіти в Україні» виявлено основні проблеми розвитку вітчизняної ІТ-освіти, охарактеризовано три основні моделі реагування на них освітньої системи, визначено перспективи розвитку ІТ-освіти в умовах реформування вітчизняної освітньої галузі. Важливим, на нашу думку є те, що в дисертації розроблено авторську методику прогностичного обґрунтування перспектив розвитку вітчизняної ІТ-освіти та результати здійсненого у процесі її реалізації SWOT-аналізу реформування вітчизняної системи освіти. Крім того, певний науковий інтерес становлять окреслені в роботі перспективи створення національної системи ІТ-освіти.

Повнота викладу основних результатів дослідження в опублікованих працях. Основні результати наукового дослідження М.-О. Єршова викладені у 24 публікаціях, з яких 21 – одноосібні. Серед публікацій дослідника дві опубліковані у виданнях, що індексуються у наукометричній базі Web of Science, дві – оприлюднені у періодичних виданнях країн Європейського Союзу, п'ять – у вітчизняних фахових виданнях категорії Б. Аналіз проблематики опублікованих статей засвідчує рівномірне представлення в них результатів усіх розділів дисертаційної роботи. Зміст, обсяг та кількість публікацій відповідають вимогам МОН України щодо оприлюднення основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії і надають автору право на публічний захист дисертаційного дослідження.

Ідентичність змісту анотації і основних положень дисертації. Текст україномовної та англійської анотацій є ідентичним та висвітлює основні положення дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи подане до захисту наукове дослідження, наукове і практичне значення отриманих результатів, зазначимо низку дискусійних положень і рекомендацій:

1. У першому розділі здобувачем детально вивчено зарубіжний досвід підготовки ІТ-фахівців, що є достатньо важливим у контексті інтеграції ІТ-освіти України у Європейський освітній простір. На нашу думку відповідний параграф варто було б доповнити аналізом стандарту підготовки бакалаврів Information Technology Curricula, який розроблений Асоціацією обчислювальних машин (Association for Computing Machinery) —найбільшої міжнародної організації у галузі комп'ютерних наук.

2. У другому розділі дисертації досить глибоко висвітлено проблеми підготовки ІТ-фахівців і членів цифрового суспільства у формальному сегменті освітньої системи України. Водночас бажано було б увиразнити роль

дошкільної освіти та освіти дорослих у підготовці особистості до життя в цифровому суспільстві та формуванні цифрової культури цих вікових категорій громадян.

3. Упродовж двох останніх років загальноосвітня школа зазнала серйозних технологічних стресів, пов'язаних із пандемією та війною, що спричинили масове переведення навчання на дистанційний режим. Це змінило філософію освіти, зумовило перегляд багатьох освітніх традицій. Дисертант наголошує на важливості модернізації існуючої освітньої системи. Водночас варто обґрунтувати доцільність докорінного перегляду традиційної класно-урочної системи, що може бути змінена завдяки інтенсивному розвитку сучасних інформаційних технологій.

4. Позитивним аспектом вважаємо той факт, що в історико-педагогічному дослідженні розроблено й застосовано авторську методику для визначення перспектив розвитку вітчизняної ІТ-освіти. У роботі обґрунтовано вибір експериментальних методів, детально висвітлено зміст і цілі кожного етапу. Водночас хід та результати експериментальних досліджень, зокрема проведеного здобувачем SWOT-аналізу, ним винесено в додатки. На нашу думку, відповідний матеріал варто було подати у основному тексті дисертації.

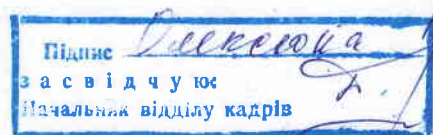
Зазначимо, що окреслені зауваження носять характер міркувань і не знижують значущості виконаного дослідження, що є самостійною завершеною науковою працею.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Враховуючи актуальність обраної наукової проблеми, обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, новизну й повноту викладу їх у наукових публікаціях, вважаємо, що дисертаційне дослідження М.-О. Єршова на тему: «Тенденції розвитку ІТ-освіти в незалежній Україні» є актуальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. №40, а Микола-Олег Єршов, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, ОНП «Загальна педагогіка та історія педагогіки».

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інформатики та методики її навчання
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

(Handwritten signature)

(Handwritten signature)